

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Postboks 700
9815 VADSØ

Deres ref
2021/10552

Vår ref
15/2377-45

Dato
8. mars 2022

Dispensasjonspraksis etter motorferdselsloven i Kautokeino kommune

Vi viser til forespørsel om avklaring og tolking av motorferdselregelverket og hvordan det står seg i forhold internasjonal urfolksrett. Spørsmålet er kommet opp i tilknytning til et møte 18. november 2021 mellom Kautokeino kommune, Statsforvalteren i Troms og Finnmark og Miljødirektoratet om dispensasjonspraksis i kommunen. Konkret gjaldt møtet kommunens praktisering av § 6 i forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag.

Forskriften § 6 fastslår at kommunen kan gi dispensasjon til motorferdsel «dersom søkeren påviser et særlig behov som ikke knytter seg til turkjøring, og som ikke kan dekkes på annen måte. Før eventuell tillatelse gis, skal transportbehovet vurderes mot mulige skader og ulemper i forhold til et mål om å redusere motorferdselen til et minimum».

Slik departementet oppfatter saken, mener Statsforvalteren at kommunens dispensasjonspraksis er i strid med motorferdselregelverket. Kommunen på sin side mener at det er motstrid mellom motorferdselloven og internasjonal urfolksrett, og at følgende rettskilder gir en særsmisk rett til motorferdsel:

- ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, art 8 og 23
- FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27
- Grunnloven § 108
- Finnmarksloven §§ 3 og 4
- Naturmangfoldloven § 1
- Avgjørelse fra FNs menneskerettighetskomité i saken Jouni E. Länsman v. Finland¹ (vi oppfatter kommunen slik at den mener at komiteen har fastslått at «kulturutøvelse i

¹ Det er flere Länsman-saker, bl.a. Communication No. 511/1992 og Communication No. 671/1995.

moderniserte former betyr at også bruk av motoriserte kjøretøy er gitt vern etter SP artikkel 27)

Diskusjonen om forholdet mellom urfolks rettigheter og regelverket om motorferdsel i utmark, og da spesielt i tilknytning til kommunens dispensasjonsadgang etter § 6 i forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag, er ikke ny. Spørsmålet var for eksempel et tema for Sivilombudsmannens (nå Sivilombudet) uttalelse 18.2.2008 (2008/163), i en sak som nettopp gjaldt Kautokeino kommunens dispensasjonspraksis i saker om motorferdsel i utmark. Naturvernforbundet anførte at kommunen misbrukte sin adgang til å gi dispensasjoner til motorferdsel i utmark, og at det ble gitt en rekke ulovlige dispensasjoner, i strid med fylkesmannens signaler. Kommunen ga uttrykk for at det var «meget beklagelig at Fylkesmannen i disse sakene overprøver kommunens skjønn» og at det var feil av fylkesmannen å ikke ta hensyn til at «vedtakene også bygger på ILO-konvensjonen og folkeretten». Sivilombudsmannen uttalte blant annet (vår utheving):

«ILO-konvensjon nr. 169 fra 1989 og folkeretten generelt er brukt som argument for at praksisen er lovlig. Uten nærmere kjennskap til de enkelte dispensasjonssakene, er det vanskelig å si noe mer om vektleggingen av dette argumentet ved behandlingen av konkrete søknader om dispensasjon. Det er likevel grunn til å påpeke at en generell henvisning til folkeretten og ILO-konvensjon nr. 169 neppe oppfyller lovens krav til «særlige grunner» i motorferdselsloven § 6. Samerettsutvalget ga i NOU 1997:4 en utredning om naturgrunnlaget for samisk kultur. Utvalget bygget blant annet utredningen på de forpliktelser som kan utledes av nevnte ILO-konvensjon. Om dispensasjoner etter motorferdselsloven § 6 uttrykte utvalget i kapittel 5.7.3.4:

«Det skal dermed en del til før en søknad om tillatelse etter § 6 kan innvilges, men det hevdes likevel at en del kommuner i Finnmark har ført en forholdsvis liberal praksis på dette punktet. Ettersom noe av hensikten med å legge myndigheten etter § 6 til kommunen, er å gi et visst spillerom for lokalt skjønn, er en slik praksis ikke nødvendigvis ulovlig. Men har loven f.eks. vært praktisert slik at alle søkere har fått dispensasjon uansett begrunnelse, har kommunen trukket sin skjønnsmyndighet langt ut over de rammer som er gitt gjennom uttrykket 'særlige grunner'. I den grad det forekommer praksis av den type som er antydnet ovenfor, vil dette dermed være en ulovlig praksis som kommunens overordnede organer (fylkesmannen og Miljøverndepartementet) vil kunne gripe inn mot.»»

I NOU 1997:4, som Sivilombudsmannen siterer fra, slår Samerettsutvalget for øvrig flere ganger fast at spørsmålet om motorferdsel i utmark ikke kan anses som et rettighetsspørsmål (kap. 5.1, 5.7.1 mfl).

Departementet vil for ordens skyld påpeke at FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter er inkorporert som norsk lov gjennom menneskerettsloven av 1999.

Departementet kan ikke se at det på bakgrunn av generelle henvisninger til folkeretten, ILO-konvensjonen mm. er grunnlag for å hevde at urfolksretten gir en særskilt rett til motorferdsel som står i motstrid til motorferdselloven og tilhørende regelverk.

Statsforvalteren kan gripe inn mot dispensasjonspraksis som er i strid med motorferdselregelverket. Kommunen har en plikt til å rette seg etter statsforvalterens inngripen, og kan ikke påberope et annet rettslig syn enn statsforvalteren eller departementet som grunnlag for en fortsatt avvikende praksis. En slik praksis vil være ulovlig.

Kommunen kan gjennom alminnelige demokratiske prosesser søke å få endret lovverket. Inntil regelverket er endret, eller domstolene har lagt til grunn en annen regelforståelse enn statsforvalteren, følger det av alminnelige demokratiske prinsipper og forvaltningssystemet at kommunen plikter å forholde seg til regelverket og rette seg etter statsforvalterens føringer.

Med hilsen

Øivind Dannevig (e.f.)
avdelingsdirektør

Hege Feiring
utredningsleder

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi:
Miljødirektoratet
Kautokeino kommune